

Ο Χρήστος Κ. Οικονόμου είναι Καθηγητής της Καινής Διαθήκης του Τμήματος Ποιμαντικής και Κοινωνικής Θεολογίας, της Θεολογικής Σχολής του Α.Π.Θ. Γεννήθηκε στην τουρκοκρατούμενη σήμερα Κερύνεια της Κύπρου και σπούδασε Θεολογία στη Θεολογική Σχολή του Πανεπιστημίου Αθηνών. Έκανε μεταπτυχιακές σπουδές στην Καινή Διαθήκη στο Πανεπιστήμιο του Λονδίνου (University of London King's College) και στη Θεολογική Σχολή Θεσσαλονίκης.

Εξελέγη Κοσμήτορας της Θεολογικής Σχολής του Α.Π.Θ. και δύο φορές Πρόεδρος του Τμήματός του. Επίσης Πρόεδρος της Παγκόσμιας Όμοσπονδίας των Όρθοδόξων Θεολογικών Σχολών, μέλος του Παγκοσμίου Συμβουλίου των Ήνωμένων Βιβλικών Έταιρειών (Global Board of the United Bible Societies) και Αντιπρόεδρος του Βήματος Θρησκειών και Πολιτισμών της Ήρας Μονής Κύκκου.

Ίδρυσε και διευθύνει για πέμπτο χρόνο τό Σεμινάριο Όρθοδόξου Έρμηνευτικής Θεολογίας, Exegeticum, του Τμήματός του, όπου γίνονται διαλέξεις από διακεκριμένους Καθηγητές της Εύρωπης και της Αμερικής. Διετέλεσε γενικός συντονιστής της εξάτομης κριτικής έκδόσεως των Συγγραμμάτων του Άγιου Νεοφύτου του Έγκλειστου της Πάφου, η οποία βραβεύτηκε από την Ακαδημία Αθηνών. Τό συγγραφικό του έργο είναι πλούσιο σε μονογραφίες και άρθρα.

Τόδεσσε καί διευθύνει για πέμπτο χρόνο τό Σεμινάριο Όρθοδόξου Έρμηνευτικής Θεολογίας, Exegeticum, του Τμήματός του, όπου γίνονται διαλέξεις από διακεκριμένους Καθηγητές της Εύρωπης και της Αμερικής. Διετέλεσε γενικός συντονιστής της εξάτομης κριτικής έκδόσεως των Συγγραμμάτων του Άγιου Νεοφύτου του Έγκλειστου της Πάφου, η οποία βραβεύτηκε από την Ακαδημία Αθηνών. Τό συγγραφικό του έργο είναι πλούσιο σε μονογραφίες και άρθρα.

ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ ΚΑΙΝΗ ΔΙΑΘΗΚΗ ΚΑΙ ΠΑΙΔΕΙΑ ΤΟΥ ΧΡΗΣΤΟΥ ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ

● **Της Κυριακούλας Παπαδημητρίου**
Επίκουρης Καθηγήτριας ΑΠΘ

Παναγιώτατε, Σεβασμιώτατοι,
Εξοχώτατοι άρχοντες, αξιότιμοι κ. Πρυτάνεις,
σεβαστοί πατέρες, κυρίες και κύριοι,

ν έπρεπε να προσθέσω έναν υπότιτλο στο βιβλίο του καθηγητή κ. Χρήστου Οικονόμου, που παρουσιάζουμε σήμερα, θα πρόσθετα στον τίτλο «Καινή Διαθήκη και παιδεία» τόν υπότιτλο «Προτάσεις για την πνευματική κρίση του καιρού μας». Πράγματι, στο βιβλίο αυτό αριθμούνται μελέτες του κ. Οικονόμου, που αναφέρονται σε ποικίλα επίκαιρα θέματα της κοι-

ωνίας και του πολιτισμού μας, της εκπαίδευσης και της θεολογίας, τα οποία όλα έχουν κοινό παρονομαστή τη συμβολή της Καινής Διαθήκης στην αντιμετώπισή τους με μία παιδεία που μεταμορφώνει, με μία παιδεία που φωτίζει και με μία παιδεία που σώζει τον σημερινό άνθρωπο. Είναι αλήθεια ότι δύσκολα θα βρούμε μέσα στις σελίδες του βιβλίου ρητές υποδείξεις, αλλά είναι φανερό ότι σε κάθε κεφάλαιό του ο συγγραφέας αναζητά και βρίσκει μέσα στη διδασκαλία της Καινής Διαθήκης την απάντηση στα αιτήματα της εποχής μας.

Ακούσαμε ήδη τα περισσότερα θέματα που απασχολούν τον συγγραφέα στο βιβλίο του: ανθρωπο-

λογικά ζητήματα, όπως η αμαρτία· πολιτισμικά ζητήματα, όπως ο συμβολισμός του κρασιού· εκκλησιολογικά, όπως ο διάλογος με άλλες θρησκείες· θεολογικά, όπως η εσχατολογία του Moltmann. Ακόμη, πρόσωπα με σημαντική προσφορά είτε στις θεολογικές σπουδές, όπως οι αείμνηστοι καθηγητές Στογιάννος και Ματσούκας, είτε στην Εκκλησία και στην κοινωνία, όπως ο Μητροπολίτης Κύκκου, είτε με εμπνευσμένο λογοτεχνικό έργο, όπως ο Κύπριος ποιητής Λιπέρης. Επίσης, οι Θεολογικές Σχολές και οι επιστημονικές προοπτικές τους· το μάθημα των Θρησκευτικών και τα σχολικά βιβλία του. Όλα αυτά παρουσιάζονται και μελετώνται κάτω από το φως του καινοδιαθηκικού κειμένου και με τα κριτήρια της βιβλικής θεολογίας. Οι θέσεις του συγγραφέα είναι σαφείς και αναλυτικές και διατυπώνονται με γλώσσα απλή και γλαφυρή, που συνδυάζει τη ζωηρότητα του προφορικού λόγου με την επιστημονική τεκμηρίωση.

Όστόσο, τα πιο εξειδικευμένα κεφάλαια του βιβλίου, εκείνα που είναι μεστά από τον άμεσο λόγο της Καινής Διαθήκης, πραγματεύονται εισαγωγικά και ερμηνευτικά ζητήματα του κειμένου της. Σ' αυτά ξεδιπλώνεται ελεύθερα, χωρίς τους περιορισμούς της επικαιρότητας, η βιβλική κατάρτιση του συγγραφέα και η ερμηνευτική του ικανότητα. Μαζί με τις μελέτες για τον ευαγγελιστή Μάρκο και για τις μερίδες της αποστολικής Κορίνθου, που ήδη αναφέρθηκαν, στο βιβλίο υπάρχουν άλλες 5 μελέτες καθαρά καινοδιαθηκικές:

1 (κεφ. 4). Το πρόβλημα του σκοπού των Πράξεων των Αποστόλων. Σύγχρονη προσέγγιση

2 (κεφ. 5). Τα βιβλικά δεδομένα για την εισαγωγή του Χριστιανισμού στην Κύπρο και την Τηλυρυία

3 (κεφ. 7). Ο απόστολος Παύλος, η εκκλησία Θεσσαλονίκης και οι δύο Επιστολές προς Θεσσαλονικείς

4 (κεφ. 8). Η εικόνα της πνευματικής και κοινωνικής ζωής των Χριστιανών της Θεσσαλονίκης κατά τις Α' και Β' προς Θεσσαλονικείς Επιστολές, και

5 (κεφ. 1). Προσωπικότητα και εργογραφία του καθηγητή Ιωάννη Καραβιδόπουλου

Αξιοσημείωτο είναι ότι το βιβλίο αρχίζει με τη μελέτη που ανέφερα τελευταία, με την παρουσίαση από τον συγγραφέα κ. Οικονόμου της προσωπι-

κότητας και του έργου του ομότιμου καθηγητή κ. Καραβιδόπουλου. Η αναφορά της επιστημονικής δράσης και η απαρίθμηση της πληθώρας των έργων του κ. Καραβιδόπουλου αφενός προβάλλει με τον καλύτερο τρόπο τον χώρο των καινοδιαθηκικών σπουδών, στον οποίο έρχεται να προστεθεί και το έργο του κ. Οικονόμου, και αφετέρου φανερώνει την αρχοντιά του συγγραφέα μας, που αποδίδει σεβασμό «στον δάσκαλο, στον φίλο και στον άνθρωπο», όπως γράφει χαρακτηριστικά ο ίδιος στο βιβλίο του¹.

Στη μελέτη του για τον σκοπό των Πράξεων ο καθηγητής κ. Οικονόμου υποστηρίζει ότι ο σκοπός αναφέρεται επιγραμματικά από τον ίδιο τον συγγραφέα ευαγγελιστή Λουκά τόσο στον πρόλογο του στο κατά Λουκάν Ευαγγέλιο (Λκ 1, 4), όσο και στην αρχή των Πράξεων στη συνομιλία του αναστημένου Χριστού με τους μαθητές του (Πρξ 1, 8). Σύμφωνα με αυτά ο σκοπός των Πράξεων είναι κατηχητικός, γράφονται δηλαδή για να διδάξουν τη σωτηρία του κόσμου, που πραγματοποίησε ο Χριστός και η οποία θα κηρυχθεί ως τα πέρατα της γης. Στο συμπέρασμα αυτό καταλήγει, αφού εκθέτει και συζητά όλες τις απόψεις για το θέμα, Έλλήνων και ξένων βιβλικών επιστημόνων.

Στη μελέτη του για τα βιβλικά δεδομένα του Χριστιανισμού στην Κύπρο ο κ. Οικονόμου εστιάζει στη δράση των ανωνύμων Χριστιανών, που σύμφωνα με τη μαρτυρία των Πράξεων έφυγαν από τα Ιεροσόλυμα καταδιωγμένοι μετά το λιθοβολισμό του Στεφάνου και πήγαν στην Κύπρο (γύρω στο 34 μ.Χ.). Εισηγείται ότι αυτοί ήταν Έλληνοιστές Χριστιανοί, δηλαδή Χριστιανοί με καταγωγή από ελληνόφωνους Ιουδαίους, μαθητές του πρωτομάρτυρα Στεφάνου, οι οποίοι προετοίμασαν στην Κύπρο την έλευση του Βαρνάβα και του Παύλου, και αργότερα του Βαρνάβα και του Μάρκου. Για τη διαπραγμάτευση του θέματος ο συγγραφέας αξιοποιεί ιστορικές πληροφορίες από απόκρυφα κείμενα, καθώς και γεωγραφικές και αρχαιολογικές μαρτυρίες.

Στη μελέτη του για τον απόστολο Παύλο και τη σχέση του με την Εκκλησία της Θεσσαλονίκης ο καθηγητής εκθέτει πρώτα τα δεδομένα για τη ζωή του αποστόλου, καταλήγοντας ότι η μεταστροφή του Παύλου ήταν μία αιφνίδια μεταστροφή ύστερα από τη συγκλονιστική εμπειρία της θεοφάνειας στο δρόμο για τη Δαμασκό, και στη συνέχεια αναπτύσσει τη διήγηση των Πράξεων

¹Βλ. σελ. 37

για την ίδρυση της Εκκλησίας της Θεσσαλονίκης. Θεωρεί ότι η επίσκεψη των αποστόλων στη Θεσσαλονίκη εντάσσεται στο θεολογικό σχέδιο για τη διάδοση του ευαγγελίου, που διατυπώνει ο Λουκάς στις Πράξεις (1, 8).

Τέλος, στη μελέτη του για την πνευματική και κοινωνική ζωή των Χριστιανών της Θεσσαλονίκης ο συγγραφέας προσπαθεί να εξηγήσει τη διαφορά στην εικόνα που παρουσιάζουν για την κοινότητα οι δύο προς Θεσσαλονικείς Επιστολές. Στην πρώτη Επιστολή υπάρχουν ενδείξεις που φανερώνουν την ελλιπή κατήχηση των Θεσσαλονικέων κατά την πρώτη επίσκεψη του αποστόλου στην πόλη και δικαιολογούν τη στήριξη στη συνέχεια από τον Τιμόθεο, που τους επανεπισκέπτεται μόνος. Οι έπαινοι και η ικανοποίηση, με τα οποία εκφράζεται ο Παύλος στην πρώτη Επιστολή εξηγούνται από τον ενθουσιασμό του για την πίστη και την αφοσίωση των Θεσσαλονικέων. Στη δεύτερη Επιστολή, όμως, όπου διαπιστώνεται μία αναστάτωση στη ζωή της Εκκλησίας λόγω παρερμηνειών, ο απόστολος αναγκάζεται να γίνει αυστηρότερος και να ασκήσει δυναμικότερα την αυθεντία του.

Γίνεται αμέσως αντιληπτό ότι ο άξονας στις περισσότερες από τις παραπάνω μελέτες του καθηγητή κ. Οικονόμου είναι το βιβλίο των Πράξεων και οι πληροφορίες που αντλούμε από αυτό για τις αρχές του Χριστιανισμού στην Ελλάδα και στην Κύπρο. Και είναι αξιοσημείωτο ότι και στις άλλες μελέτες, που έχει δημοσιεύσει σε άλλα βιβλία ο καθηγητής², πάλι οι Πράξεις των Αποστόλων αποτελούν το κύριο πεδίο της έρευνάς του, με εμφανή προτίμηση

στις αναφορές των Πράξεων για την ιδιαίτερη και αγαπημένη πατρίδα του, την Κύπρο. Στο βιβλίο μας, εκτός από το κείμενο των Πράξεων, μεγάλο μέρος δίνεται και στο κείμενο των δύο προς Θεσσαλονικείς Επιστολών του αποστόλου Παύλου, το οποίο, και πάλι, βασικά εξετάζεται σε συσχέτιση με τα δεδομένα των Πράξεων για την Εκκλησία της Θεσσαλονίκης. Το γεγονός αυτό, ότι ο κ. Οικονόμου επιμένει σε συγκεκριμένο αντικείμενο, του δίνει τη δυνατότητα να αλληλοσυμπληρώνει την προσωπική του έρευνα, να εμβαθύνει στα ζητήματα και να οικοδομεί ένα στέρεο συνολικά έργο.

Η επιστημονική μεθοδολογία που ακολουθεί ο καθηγητής, για να προσεγγίσει το κείμενο ερμηνευτικά, είναι κυρίως η ιστορικοφιλολογική μέθοδος, την οποία συνδυάζει με τη συντακτική λεγόμενη μέθοδο για τον συντάκτη του κειμένου. Διερευνά κάθε φορά τα ιστορικά δεδομένα, μέσα στα οποία εντάσσεται η καινοδιαθηκική αφήγηση, εξετάζει την εγγύτερη, καθώς και την ευρύτερη συνάφεια της αφήγησης μέσα στο έργο, στο οποίο ανήκει, και εξομαλύνει τις γλωσσικές και εκδοτικές δυσκολίες. Επισημαίνει, επίσης, τον γενικότερο θεολογικό σκοπό του συγγραφέα για το συγκεκριμένο έργο, αλλά και την ειδικότερη θεολογική συνάφεια της αφήγησης, τα οποία υπαγορεύουν ανάλογα κάθε φορά τον τρόπο σύνταξης του κειμένου, και σύμφωνα με αυτά ερμηνεύει. Ο κ. Οικονόμου παρουσιάζει και συζητά όλες τις απόψεις της βιβλιογραφίας, ελληνικής και ξένης, αλλά τα συμπεράσματά του έχουν πάντοτε σαφή «αγιοπνευματική προοπτική και εκκλησιολογική βάση», όπως αρέσκει να λέει και ο ίδιος. Οι πατέρες της Εκκλησίας και οι εκκλησιαστικοί συγγραφείς είναι παρόντες, για να υποστηρίξουν παραδοσιακές θέσεις και να εγγυηθούν ασφαλείς ερμηνείες.

Οι βιβλικές μελέτες του βιβλίου που παρουσιάζουμε δεν δείχνουν ίσως εκ πρώτης όψεως με ποιόν τρόπο υπηρετούν το θέμα της παιδείας, όπως απαιτεί ο τίτλος. Ωστόσο, μία προσεκτικότερη ματιά μάς βεβαιώνει ότι με τη δική τους εξειδικευμένη μορφή υποδεικνύουν μαθήματα παιδείας που έχει παραδώσει η Καινή Διαθήκη και έχουν εφαρμοσθεί στην πρώτη Εκκλησία, προσφέροντας υποδείγματα και σήμερα. Μελετώντας τη σύσταση και την κατάσταση των χριστιανικών κοινοτήτων των Πράξεων, όπως της Κύπρου και της Θεσσαλο-

νίκης, την ποιμαντική στάση των αποστόλων και την πνευματική ανταπόκριση των μελών των Εκκλησιών, καθώς και τον τρόπο αντιμετώπισης ποικίλων προβλημάτων, πολλά έχουμε να μάθουμε, ηγέτες και πλήρωμα της σύγχρονης Εκκλησίας. Έχω τη γνώμη, μάλιστα, ότι αυτές οι βιβλικές μελέτες αποτελούν ένα εχέγγυο για τη σημασία που έχει ο λόγος του συγγραφέα και για τα υπόλοιπα θέματα.

Σεβαστοί πατέρες και αγαπητοί φίλοι,

Γνωρίζω τον καθηγητή κ. Χρήστο Οικονόμου περισσότερο από 10 χρόνια και έχω διαπιστώσει την αγάπη του για την Καινή Διαθήκη και το ενδιαφέρον του να την καταστήσει ζωντανή μέσα στη σύγχρονη κοινωνία. Έχω διαπιστώσει προσωπικά τη βούλησή του να προαχθούν και να προβληθούν οι καινοδιαθηκικές σπουδές στον τόπο μας και την προσπάθειά του να εκπαιδευθούν και να καταρτισθούν με τα σύγχρονα δεδομένα της βιβλικής επιστήμης, αλλά και με την θωράκιση της εκκλησιαστικής παράδοσης του τόπου μας οι θεολόγοι καθηγητές και οι ακαδημαϊκοί ερευνητές. Δεν μπορώ να μην αναφέρω στο σημείο αυτό τις άοκνες προσπάθειες που καταβάλλει για να λειτουργεί στο Τμήμα Ποιμαντικής και Κοινωνικής Θεολογίας το Σεμινάριο Ορθόδοξου Ερμηνευτικής Θεολογίας, το Exegeticum, στο οποίο παραδίδουν διαλέξεις διακεκριμένοι Έλληνες, αλλά και ξένοι καθηγητές για θέματα ερμηνείας και θεολογίας της Αγίας Γραφής. Χάρis σ' αυτό όλοι εμείς οι νεότεροι ερχόμαστε σε επαφή και γνωρίζουμε προσωπικά τους ανθρώπους και τη σκέψη εκείνων που σήμερα καλλιεργούν με διεθνή επιστημονική αναγνώριση τις βιβλικές και θεολογικές σπουδές. Είναι ένα δώρο που σπάνια έχουν την ευκαιρία οι σπουδαστές της Θεολογίας να το απολαμβάνουν με τέτοια συχνότητα και ποιότητα και είναι έργο του καθηγητή κ. Οικονόμου στο Τμήμα μας.

Αλλά υπάρχει ακόμη ένα χαρακτηριστικό στοιχείο που γνώρισα κοντά στον κ. Οικονόμου και θα ήταν παράλειψη να μην το καταθέσω. Στο πρόσωπό του αλλά και στο έργο του είδα πόσο κεντρική θέση κατέχει στην καρδιά του η πολύπαθη πατρίδα του, η Κύπρος, την οποία διάλεξε πολλές φορές να κάνει θέμα του στις επιστημονικές εργασίες του και να την καταστήσει αντικείμενο θεολογικής μελέτης στους φοιτητές και στα ακροατήριά του. Ασφαλώς δεν είναι ο μόνος Κύπριος θεολόγος επιστήμονας,

αλλά διακρίνεται για τον τρόπο που εγκέντρισε στην επιστήμη του την αγάπη για τη γενέθλια γη του. Γι' αυτό θα έλεγα, ότι, αν μας επιτρεπόταν να ορίσουμε μία τάση στον ακαδημαϊκό χώρο της Θεολογίας, θα μπορούσαμε να πούμε ότι ο κ. Οικονόμου εκπροσωπεί τις κυπριακές καταβολές στην ελλαδική γενιά των σύγχρονων θεολόγων με έναν διακεκριμένο και αναγνωρισμένο τρόπο.

Θεωρώ ότι στο βιβλίο που παρουσιάσαμε σήμερα βρίσκονται ανάγλυφα όλα αυτά τα γνωρίσματα του καθηγητή και μπορεί ο καθείς να τα ανιχνεύσει μόνος του. Κυρίως, όμως, θεωρώ ότι το βιβλίο αυτό μπορεί να καταστεί μέσο και κίνητρο προώθησης και άσκησης της παιδείας, που επαγγέλλεται η Καινή Διαθήκη και οι σπουδές της και την οποία έχουμε πρώτιστα ανάγκη σήμερα στις κρίσιμες μέρες που ζούμε. Ο κ. Οικονόμου με το βιβλίο του «Καινή Διαθήκη και παιδεία» εισηγείται κατά βάση ότι η καινοδιαθηκική διδασκαλία αποτελεί μία δοκιμασμένη πρόταση αντιμετώπισης της πνευματικής κρίσης, στην οποία κυρίως οφείλονται όλες οι άλλες κρίσεις του καιρού μας. Η μελέτη της Καινής Διαθήκης συνιστά μία παιδευτική διαδικασία ουσίας, διότι δεν γεμίζει μόνο το μυαλό με γνώσεις για τις αρχές και τα θεμέλια της πίστεως, αλλά γεμίζει και την καρδιά με παραστάσεις ζωής από τους πρώτους χριστιανούς, και μάλιστα του τόπου που κατοικούμε. Επιπλέον, η μελέτη της Καινής Διαθήκης καθίσταται ένα παιδευτικό παράδειγμα αντιμετώπισης προβλημάτων για το παρόν και για την κοινωνία μας. Παραθέτω από το βιβλίο τα λόγια του ίδιου του συγγραφέα³, που συνοψίζουν αυτό το σκεπτικό και που πιστεύω ότι κατακλείουν κατάλληλα και τη δική μου παρουσίαση:

² Βλ. τη σειρά «Σπουδές στον αρχέγονο Χριστιανισμό» (1992-1997), τόμ. 3, 4, 6, και τα έργα του στη σειρά «Βιβλική Βιβλιοθήκη» Βιβλικές μελέτες για τον αρχέγονο Χριστιανισμό (τόμ.

11, 1998), Θεολογία της Καινής Διαθήκης και πατερική ερμηνευτική (τόμ. 21, 2001), Καινή Διαθήκη και πολιτισμός (τόμ. 26, 2003).

³ Βλ. σελ. 285.

«Το πνεύμα της οικουμενικής αποστολής του Παύλου δεν αποτελεί ένα αρχαιακό υλικό μόνο για μίαν ακαδημαϊκή έρευνα», γράφει ο κ. Οικονόμου, «αλλά αποτελεί τη βάση, το θεμέλιο και την κατευθυντήρια γραμμή για τον οικουμενικό χαρακτήρα της αποστολής της ίδιας της Εκκλησίας στον σύγχρονο κόσμο ως τα έσχατα. Έχει, δηλαδή, μία δυναμική που αναγκάζει μία ζώσα Εκκλησία να διαλέγεται με τη σύγχρονη Ευρώπη και ολόκληρο τον κόσμο ....., όσο και με τον σύγχρονο άνθρωπο της καθημερινής ειδωλολατρίας, της φθοράς και του θανάτου, γιατί αυτό αποτελεί επιταγή της οικουμενικής αποστολής του Παύλου και της αποστολής της ίδιας της Εκκλησίας».

**ΧΑΙΡΕΤΙΣΜΟΣ
ΤΟΥ ΧΡΗΣΤΟΥ Κ. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ
ΚΑΘΗΓΗΤΗ ΚΑΙ ΠΡΟΕΔΡΟΥ ΤΟΥ ΤΜΗΜΑΤΟΣ ΠΟΙΜΑΝΤΙΚΗΣ
ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΘΕΟΛΟΓΙΑΣ ΤΟΥ ΑΠΘ**

- Παναγιώτατε Μητροπολίτη Θεσσαλονίκης κ. Ανθιμ,ε,
- Πανιερώτατε Μητροπολίτη Ταμασού και Ορεινής κ. Ησαΐα,
- Σεβασμιώτατοι και Θεοφιλέστατοι Άγιοι Αρχιερείς,
- Κυρία Γενική Πρόξενη της Κυπριακής Δημοκρατίας,
- Κύριοι Πρυτάνεις, Αντιπρυτάνεις, Κοσμήτορες και Πρόεδροι των Σχολών και των Τμημάτων του ΑΠΘ,
- Σεβαστοί μου Δάσκαλοι και Κύριοι Ομότιμοι Καθηγητές,
- Κύριοι συνάδελφοι,
- Αγαπητοί φίλοι,
- Αγαπητοί φοιτητές και φοιτήτριες,

Θέλω να εκφράσω προς όλους σας τις πιο θερμές μου ευχαριστίες για την μεγάλη τιμή που μου κάνατε να παρευρεθείτε σ'αυτή την εκδήλωση που διοργάνωσε το Τμήμα Ποιμαντικής και Κοινωνικής Θεολογίας, της Θεολογικής Σχολής του ΑΠΘ, με αφορμή την κυκλοφορία του βιβλίου μου με τίτλο: Καινή Διαθήκη και Παιδεία, που εκδόθηκε από τον εκδότη της Θεσσαλονίκης Παναγιώτη Πουρναρά. Ένα εκδότη που αποτελεί σταθμό στο θεολογικό βιβλίο στον τόπο μας και στο εξωτερικό περισσότερο από μισό αιώνα.

Το βιβλίο αυτό εντάσσεται στη σειρά Βιβλικές Μελέτες των Βιβλικών Θεολόγων του Τμήματός μου και σκοπό έχει να προαγάγει την έρευνα των βιβλικών σπουδών σε θέματα που συνδυάζουν τον βιβλικό προβληματισμό σε σχέση με σύγχρονα θέματα που απασχολούν τον διανοούμενο και επιστήμονα του σήμερα.

Γι' αυτό ο συγγραφέας του παρόντος έργου προσπάθησε να συνδέσει διακεκριμένους βιβλικούς επιστήμονες και Ιεράρχες που επιτελούν σοβαρό θεολογικό, εκκλησιαστικό και συγχρόνως πολιτιστικό έργο σε εθνικό, αλλά συγχρόνως και οικουμενικό επίπεδο. Παράλληλα διαπραγματεύεται καινοδιαθηκικά παραδείγματα διαλόγου θρησκευτικών και πολιτισμών, με βάση τη βιβλική και πατερική θεολογία, διότι αυτό είναι το υπόβαθρο της Ορθόδοξης ερμηνευτικής μας παράδοσης.

Δεν διακονώ μια φοβική θεολογία, εσωστρεφούς αυτοκαταστροφής, αλλά στηρίζω μια σωστική και δυναμική έξοδο του Χριστιανισμού και της Εκκλησίας προς τον κόσμο, με σκοπό να ανακαινίσει τον άνθρωπο και την κτίση σε μια αρμονία που πορεύεται στη βασιλεία του Θεού. Με αυτά τα δεδομένα το υπόβαθρο της οικολογίας, του φεμινισμού και των απελευθερωτικών αγώνων των λαών είναι θεολογικό. Αυτή η αγάπη του Θεού στον άνθρωπο, όπως τονίζεται στο βιβλίο μου, εκδηλώνεται μέσα από το ιεραποστολικό έργο του

Αποστόλου των Εθνών Παύλου με την εισαγωγή του Χριστιανισμού στην Κύπρο και τον ελλαδικό χώρο από τους Φιλίππους ως τη Θεσσαλονίκη και τη Βέρροια και από την Αθήνα ως την Κόρινθο. Με τα γεγονότα αυτά αλλάζει η πορεία του Ελληνισμού και της Ευρώπης. Πρόσωπα όπως τον ευαγγελιστή Μάρκο, τον ανεψιό του Κύπριου Βαρνάβα γίνονται προπομποί της ιεραποστολής στην Αφρικανική ήπειρο. Ο σκοπός των Πράξεων των Αποστόλων και η χρήση του κρασιού στην Αγία Γραφή, που κατά τον Ψαλμωδό «ευφραίνει καρδιάν ανθρώπου», είναι θέματα που διερευνούνται και ενημερώνουν τον κάθε αναγνώστη.

Επίσης η εικόνα της πνευματικής και κοινωνικής ζωής της πρώτης χριστιανικής κοινότητας της Θεσσαλονίκης και της Κύπρου είναι θέματα που δείχνουν τη μετάβαση των ανθρώπων και των πολιτισμών από τον χώρο του εθνικού κόσμου και της ειδωλολατρίας, στο χώρο της νέας εν Χριστώ ζωής.

Οι μερίδες της Κορίνθου, δηλαδή το κομμάτι-σμα της ενότητας της Εκκλησίας και της κοινότητας σε μια μεγαλούπολη, δείχνουν ότι μπορούν να οδηγήσουν σε αυτοκαταστροφή και κομματικές αντιπαραθέσεις που εκβάλλουν στην πνευματική χρεοκοπία με προέκταση την οικονομική κρίση και την εθνική καταστροφή. Παρατηρούμε και επισημαίνουμε στο θέμα αυτό πόση επικαιρότητα έχει μια τέτοια ανάγνωση των βιβλικών κειμένων. Αβίαστα οδηγούμαστε στο συμπέρασμα ότι ο βιβλικός λόγος και ιδιαίτερα η Παύλεια θεολογία έχουν πολλά να μας πουν για τη σημερινή οικονομική, κοινωνική και πνευματική κρίση που μαστίζει τη σύγχρονη ελληνική κοινωνία.

Αν προσθέσουμε και το πρόβλημα των αντιπάλων του Αποστόλου Παύλου, έχουμε μια απόλυτη αναφορά στο σήμερα και στο αύριο της κάθε μεταπτωτικής κοινωνίας. Οι αντίπαλοι στον χώρο τον πολιτικό, τον κοινωνικό και τον πνευματικό αναπτύσσουν πάντοτε μεθόδους δαιμονικές και ανίερές που στοχεύουν στην εξόντωση και την πλήρη καταστροφή των συνανθρώπων τους. Γι' αυτό ο Χριστός και η Εκκλησία προβάλλει την αγάπη ως τη λύση όλων των προβλημάτων που μαστίζουν διαχρονικά την ανθρωπότητα. Μια κενωτική αγάπη που οδηγεί τον Χριστό στο σταυρό για τη σωτηρία των ανθρώπων και την Εκκλησία στο μαρτύριο και τις κατακόμβες για να κρατήσουν την αξιοπρέπεια του ανθρώπου και να δημιουργηθούν προϋποθέσεις για να ζήσει ο κόσμος.

Το πρόβλημα της αμαρτίας και της χάριτος

στην Παύλεια ανθρωπολογία δίνει το πλαίσιο να κατανοήσουμε πως η αμαρτία ως αστοχία στην επιλογή της σωτηρίας οδηγεί τον άνθρωπο στη φθορά και στον θάνατο. Δεν πετροβολούμε τον αμαρτωλό, «ο αναμάρτητος πρώτος βαλέτω τον λίθον» (Ιω. 8,7), γι'αυτό ο Χριστός προκαλεί τους «ευσεβείς» Γραμματείς και Φαρισαίους. Όλοι ελπίζουμε στη χάρη του Θεού, και αυτή η χάρη αναγεννά τον παλιό σε νέον εν Χριστώ άνθρωπο, τον ανακαινίζει και τον καθιστά παιδί του Θεού κατά χάρη. Αυτή η υιοθεσία έχει ως προϋπόθεση, κατά την άποψή μου, την απόλυτη ελευθερία του ανθρώπου και την επιλογή της αθανασίας. Έτσι η φθορά και ο θάνατος υπερβαίνονται και το Πνεύμα του Θεού χαριτώνει τη φθαρτή ανθρώπινη φύση, και τη φωτίζει με το ανέσπερο φως της ανάστασης, όπου τα πάντα πλημμυρίζουν από φως ανεσπέρου φωτός, «ουρανός τε και γη και τα καταχθόνια».

Στον ευρωπαϊκό χώρο άνθρωποι όπως ο Jürgen Moltmann, τον οποίο γνωρίσαμε στο σεμινάριό μας, προσπάθησαν να δημιουργήσουν την «Θεολογία της ελπίδας» για να δώσουν πνοή ζωής στον καταπονεμένο ευρωπαίο του 20ου και 21ου αιώνα τονίζοντας ότι το πάθος, ο σταυρός και η ανάσταση του Χριστού εκφράζουν την απόλυτη ελπίδα για να ζήσει ο άνθρωπος. Μπροστά στην ανθρώπινη καταπίεση και την αυτοκαταστροφή του ευρωπαίου πολίτη από την ιδεολογία του υπερανθρώπου, προβλήθηκε η πολιτική θεολογία ως κριτήριο για την απελευθέρωση των λαών και τον σεβασμό του κάθε ανθρώπου ως προσώπου μοναδικού και ανεπανάληπτου, ως εικόνας του Θεού.

Έτσι πέρασα στον προβληματισμό μου για την παιδεία. Μέσα από τις διακηρύξεις της Σορβόνης στο Παρίσι, της Μπολόνιας, της Πράγας και του Βερολίνου, διαπίστωσα πως η ευρωπαϊκή προοπτική των Ορθοδόξων Θεολογικών Σχολών της Ελλάδας είναι πια μονόδρομος. Βέβαια, το φοβικό σύνδρομο του ευρωπαίου δυνάστη δημιουργήθηκε από την Ιταλική ιταμή εμπειρία και την Γερμανική χιτλερική κατοχή του ελληνικού λαού από τη μιά, και την Αγγλική κατοχή και Τουρκική εισβολή στην Κύπρο από την άλλη. Όμως, δεν μπορούμε να υπάρξουμε και να δημιουργήσουμε την συνύπαρξη των λαών σε πνευματικό, κοινωνικό και πολιτιστικό επίπεδο μέσα από αδιέξοδα. Θεωρώ πως αυτά τα δεδομένα δεν μπορούν και δεν πρέπει να επηρεάσουν την ελληνική και ορθόδοξη ιδιοπροσωπεία μας, γιατί τότε θα πηθικίζουμε ως ξοφλημένο κράτος μιας πνευματικής χρεοκοπίας τραγικότερης από την οικονομική.

Η συνοδικότητα και το ομαδικό πνεύμα, μέσα στην αγάπη και την αναγνώριση του κάθε ανθρώπου ως μοναδικού και ανεπανάληπτου προσώπου είναι αυτό που τονίζεται στο θέμα της παιδείας στο παρουσιαζόμενο σήμερα βιβλίο. Με τον τρόπο αυτό βλέπω να ανοίγονται νέες προοπτικές στις θεολογικές μας Σχολές, όπου μπορούμε να προβάλλουμε τον μοναδικό και απέραντο λειτουργικό μας κόσμο, παράλληλα με τον πατερικό πλούτο της Ορθόδοξης παράδοσης, μέσα από μια θεολογία θεραπευτική και λυτρωτική του πονεμένου ανθρώπου, σε μια οικουμενική προοπτική της Ορθόδοξης Εκκλησίας και θεολογίας.

Με βάση αυτό το σκεπτικό πραγματοποιήθηκε η εισαγωγή του Χριστιανισμού στους Σλάβους, από τούτη εδώ την πόλη, τη Θεσσαλονίκη, που πέρασε πολυπολιτισμικότητες και συγκρητισμούς, αλλά κράτησε μια βυζαντινή παράδοση ενός πολιτισμού που «ανακαινίζεται ως αετού η νεότης του». Η μορφολογική προσαρμογή θεωρείται ως προϋπόθεση από το βιβλίο που παρουσιάζουμε, γιατί έτσι αναδεικνύεται ο επιστημονικός χαρακτήρας της θεολογίας. Μέσα από τον διεπιστημονικό διάλογο των Θεολογικών Σχολών στον σύγχρονο ακαδημαϊκό χώρο, καταξιώνεται η επιστήμη της Θεολογίας. Ασφαλώς πρόκειται για ένα διάλογο που σέβεται την μεθοδολογία και αυτονομία της κάθε επιστήμης. Επίσης αναγνωρίζει τα ιστορικά στοιχεία του πολιτισμού ως προϋπόθεση για να υπερβούμε τη φθαρτότητα του γήϊνου προς το χώρο της αποκεκαλυμμένης αλήθειας του ευαγγελίου. Με τον τρόπο αυτό ανανεώνεται η υπαρξιακή σφαίρα του κάθε ανθρώπου και οδηγείται στη ζωή και τον φωτισμό του πνεύματος, που υπερβαίνει την ανθρώπινη σχετικότητα.

Ακόμη το βιβλίο κάνει μια αυτοκριτική των Θεολογικών Σχολών. Πρώτα διαπιστώνει τη μεγάλη προσφορά της Θεολογικής Σχολής Αθηνών που ιδρύθηκε το 1837 δηλαδή τώρα και 174 χρόνια και της Θεολογικής Σχολής Θεσσαλονίκης που ιδρύθηκε το 1942, δηλαδή τώρα και 69 χρόνια. Όλοι οι Αρχιερείς και Ιερείς στον ελλαδικό, κυπριακό και ευρύτερο ελληνόφωνο χώρο είναι πτυχιούχοι των Σχολών μας. Ένας τεράστιος αριθμός αλλοδαπών φοιτητών μεταλαμπάδευσαν την Ορθόδοξη Θεολογία στα πέρατα της οικουμένης, ενώ παράλληλα με τη διακήρυξη των αρχών και αξιών του ευαγγελίου, οι Σχολές μας δημιούργησαν μια νέα ταυτότητα των νεοελλήνων.

Παράλληλα η αυτοκριτική των Θεολογικών μας Σχολών αναδεικνύουν και τις αδυναμίες που

μεταλαμπαδεύτηκαν στην Ελληνική κοινωνία μέσα από μια ιδεολογικοποιημένη θεολογία και μια εκκοσμικευμένη Εκκλησία. Ακόμη στο παρουσιαζόμενο έργο μου γίνεται κριτική των βιβλίων των Θρησκευτικών της Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης όπου επισημαίνονται τόσο τα θετικά όσο και τα αδύναμα στοιχεία που προτείνονται βελτιώσεις. Τέλος, το βιβλίο επισημαίνει πως μέσα από τις υπερβάσεις των αδυναμιών της παιδείας γεννιέται ένας νέος πολιτισμός, που εκφράζουν οι ποιητές: ένας Δημήτρης Λιπέρτης και Βασίλης Μιχαηλίδης στην Κύπρο, ένας Κωστής Παλαμάς, Διονύσιος Σολωμός και πλήθος άλλων στον ελλαδικό χώρο.

Παναγιώτατε, Σεβασμιώτατοι, Κυρίες και Κύριοι,

Αυτό το βιβλίο μου το αφιερώνω στα παιδιά των παιδιών μου στα εγγόνια μου· τον Δάνη (Ιορδάνη) και τον Χρήστο, παιδιά της κόρης μου Έφης και του Γιώργου Παπαϊωάννου και στη Χριστίνα την κόρη της κόρης μου Κλεοπάτρας και του Γιώργου Βαρελόπουλου. Κοιτάζοντας τα μάτια των εγγονών μου, κατάλαβα τι σημαίνουν τα λόγια του Χριστού: «Αφετε τα παιδιά έρχεσθαι προς με, και μη κωλύετε αυτά· των γαρ τοιούτων εστιν η βασιλεία του Θεού» (Μάρκ. 10, 14). Η χαρά και η ευτυχία που εκπέμπουν αυτά τα παιδάκια είναι μοναδική και ανεπανάληπτη. Είναι μια γεύση χαράς της βασιλείας των ουρανών και της αιωνιότητας και συγχρόνως μια εμπειρία λύτρωσης και σωτηρίας από κάθε γήϊνο και φθαρτό, δηλαδή από τη φθορά και τον θάνατο.

Τελειώνοντας, θέλω να ευχαριστήσω θερμά τον Παναγιώτατο Μητροπολίτη Θεσσαλονίκης κ. Άνθιμο που μας τίμησε με τον χαιρετισμό του. Επίσης, τον Πανιερώτατο Μητροπολίτη Ταμασού

κ. Ησαΐα που ήρθε από την πονεμένη ιδιαίτερη πατρίδα μου Κύπρο. Στο πρόσωπο του Αγίου Ταμασού να ευχαριστήσω και τον προσωπικό μου φίλο Μητροπολίτη Κύκκου κ. Νικηφόρο, μια λαμπρή προσωπικότητα στον Ορθόδοξο χώρο. Ευχαριστώ ακόμη την Γενική Πρόξενο της Κυπριακής Δημοκρατίας κα Θεοδώρα Κωνσταντινίδου, που μας τίμησε. Τον φίλιό μου Κοσμήτορα κ. Μιχάλη Τρίτο και τους προέδρους των προπτυχιακών και μεταπτυχιακών φοιτητών του Τμήματός μας για τους χαιρετισμούς, καθώς επίσης τον συνάδελφο π. Σπυρίδωνα Αντωνίου και τη βυζαντινή χορωδία του.

Ιδιαίτερες ευχαριστίες οφείλω στον φίλιό μου συνοδοιπόρο τις δύσκολες μέρες των Θεολογικών μας Σχολών, π. Γεώργιο Μεταλληνό, όπως και στον σεβαστό μου Καθηγητή κ. Ηλία Οικονόμου που με οδήγησε στις βιβλικές σπουδές. Επίσης, ευχαριστώ τον φίλο Καθηγητή Νίκο Ζαχαρόπουλο με τον οποίο συμπορευτήκαμε εδώ και μια εικοσαετία στην κριτική έκδοση των Συγγραμμάτων του Αγίου Νεοφύτου του Εγκλείστου που βραβεύτηκε πέρυσι από την Ακαδημία Αθηνών. Ευχαριστώ και τη συνάδελφο κα Κυριακούλα Παπαδημητρίου που έκανε την παρουσίαση της Καινοδιαθηκικής διάστασης του έργου μου. Ακόμη ευχαριστώ τον κ. Αθανάσιο Καραθανάση, Αναπληρωτή Πρόεδρο του Τμήματός μου που ανέλαβε τον συντονισμό της παρουσίασης του βιβλίου.

Ευχαριστώ όλους τους Αρχιερείς που ήρθαν

από τις μακρινές μερικοί Μητροπόλεις τους, και με την παρουσία τους εξέφρασαν την αγωνία τους για την πορεία της παιδείας στον τόπο μας. Επίσης ευχαριστώ όλους εσάς που ήρθατε να συμμετάσχετε σ' αυτή την εκδήλωση. Ευχαριστίες ακόμη οφείλω και σ' όλους τους συνεργάτες μου που με αυταπάτη συμβάλλουν ουσιαστικά στις εκδηλώσεις του Τμήματος και συμπαραστέκονται στο δύσκολο έργο μου.

Δόξα και ευχαριστία αναπέμπω στον Πανάγαθο Θεό, γιατί μου δίνει υγεία και φώτιση, να μπορώ να υπάρχω, να σκέφτομαι, να ερευνώ, να γράφω και να τον διακονώ. Υπό τη σκέπη της μεγαλόχαρης Παναγίας του Κύκκου και τις πρεσβείες του Έγκλειστου της Πάφου Αγίου Νεοφύτου, εναποθέτω τη ζωή μου, με την παράκληση να σμικρύνει τον χρόνο των δοκιμασιών της ιδιαίτερής μου πατρίδας Κύπρου, και να γυρίσω στο Τουρκοκρατούμενο σήμερα χωριό μου, τον άγιο Επίκτητο της Κερύνειας, για να αφήσω την τελευταία μου αναπνοή «ως ξένος και πάροικος» (Εφ. 2, 19), «πάροικος και παρεπίδημος» (Α' Πετ. 2, 11) αυτού του κόσμου. Τότε, θα αναπαυτεί η ψυχή μου και με τον μεγάλο ποιητή της Κύπρου Δημήτρη Λιπέρτη «ως περάτης», δηλαδή περαστικός του μάταιου αυτού κόσμου, θα παρακαλώ:

*«Κάνε, Θεέ μου, νάρθω πια κοντά Σου,
Γονιών, παιδιών σμιχτά τα κόκκαλά μας.
Νά'ναι και οι ψυχές μας στ' αχναρόποδά σου,
και Συ παντοτενά μαζί μας».* ■

